

En ambassad för två öre

*Det blev andra gången
gillt för fastigheten
på Pumpura iela 8 i Riga.
Första gången huset erbjöds
Sverige som ambassad-
byggnad var 1939. Sverige
tackade nej. Ett år senare
ockuperades Lettland. Efter
Lettlands frigörelse fick
Sverige en ny chans.
Den här gången var priset
två öre, så nu blev
det affär ...*

Nedan. Svenska ambassaden i Riga ligger i kvarter som finns med på Unesco:s lista över världskulturarv. Typiskt för byggnadstiden, 1880-talet, var att husen byggdes en bit in från tomtragrensen. Det gav ljus och bättre gatuhygien.

Pumpura iela 8, där Sveriges Riga-ambassad ligger, är en fin adress. Den ligger i ett område av Riga som bebyggdes av välbeställda köpmän i slutet av 1800-talet. Från floden Daugava och upp till Elizabetes iela bredde ett vackert bostadsområde ut sig, med gott om grönområden och hus som enligt tidens stadsplaneringsstil låg en bit in på tomten. På så sätt skapades ljus och rymd i kvarteren. I dag finns hela området, jämte Gamla stan, med på Unesco:s lista över världens kulturarv.

Det var i det här området den lettiska staten började söka när det i början av 1990-talet stod klart att Sverige behövde en ambassad i Riga. Dittills hade UD efter Lettlands befrielse hankat sig

Den stora salongen i chefsbostaden domineras av en matta stor som en svensk sommarstuga, omkring 60 kvadratmeter. Varma solgula väggar och hallonröda soffor skapar ett rum att umgås och trivas i.

fram med ett tillfälligt viserings- och informationskontor som hanterade de ärenden som balterna tidigare tvingats utträta via S:t Petersburg. Nu var det dags att permanenta Sveriges diplomatiska närvaro i staten Lettland.

På julafton 1992 fick Sverige köpa Pumpura iela 8 för en lettisk rubel – två svenska öre. Å andra sidan skulle renoveringen visa sig kosta 32 miljoner kronor.

Arkitekten Lisbeth Söderhäll vid dåvarande Byggnadsstyrelsen tog sig an renoveringen, som onekligen ställde en del krav.

– Huset är vackert och ligger fint, men det var inte i bästa skick när vi fick överta det, konstaterar hon. Det

stod så att säga med både fötter och huvud i vatten.

Att 'huvudet' var blött berodde på att taket var dåligt, för att inte säga praktiskt taget obefintligt. Regn hade trängt in i väggarna uppifrån och orsakat skador en bra bit ner i muren.

– Från andra hållet pressade vätan på från marken. Riga ligger sankt och har en grundvattennivå mycket nära markytan. I många gamla hus som stått utan underhåll under sovjettiden har vattnet trängt upp i källarplanet.

– Men i vårt hus visade det sig vara värre än så. Vattennivån i krypgrunden var högre än den utanför murarna. Förklaringen var en trasig vattenledning som stod och pumpade in vatten i

husgrunden. Den kan mycket väl ha varit trasig i årtal.

Renoveringen började alltså med en rejäl dränering av hela tomten. Från början var tanken att bara residenset skulle inrymmas i fastigheten, men efterhand började man skissa på möjligheten att även få in kansliet i huset. Det skulle i så fall kräva en tillbyggnad.

– Ett tag var vi inne på att göra en fristående byggnad på gården, berättar Lisbeth Söderhäll. Men den lösning vi till sist fastnade för var att dels bygga till den befintliga huskroppen med en rätt neutral kontorsflygel i två våningar, dels bygga på med en indragen takvåning.

Dryga 30 miljoner är mycket pengar

Matsalen ger associationer till svensk herrgårdsmiljö. Väggarna är ljusduggråblå och möblerna klädda i somrigt blomtyg.

På andra våningen i kanslidelen finns en central hall som bildar träffpunkt bland alla kontor som strålar ut åt olika håll. Oljad parkett på golvet, röda möbler och konst av Lennart Rodhe bidrar till trevnaden.

i de här sammanhangen, så det hann bli några turer i beslutsleden innan Statens fastighetsverk i april 1994 kunde få det slutliga bygguppdraget. Men sedan gick det fort. Bygget inleddes efter semestrarna 1994 och vid lucia året därpå kunde invigningen hållas.

Det var en rejäl ansiktslyftning man kunde visa upp. All puts på huset hade knackats ner och ersatts med ny i en sober gulbeige färg som smälter väl in i den omgivande bebyggelsen. Väggarna hade fått torka en tid innan de förstärktes med nya material.

– Men det kommer att ta många år innan fukten är helt borta, och till dess får vi finna oss i att det blir fuktfläckar åtminstone i den nedre delen av putsen med jämna mellanrum, konstaterar Lisbeth Söderhäll. Det innebär att vi får fortsätta att laga tills problemet är borta.

Problemet med det raserade taket fick en lösning automatiskt, i och med att man ändå byggde på med en ny våning där ambassadörens privatbostad ligger. Därmed fick taket en helt modern konstruktion. Estetiskt innebär det nya taket ingen större skillnad eftersom man valde att göra takvåningen indragen så att påbyggnaden knappast syns från gatan.

Funktionsmässigt kan man säga att huset 'skivades' horisontellt. Våning ett och två, som utökades med en tvåvånings flygelbyggnad på 640 kvadratmeter, innehåller kansliet och har arbetsplatser för 17 personer. Totalt disponerar kansliet 806 kvadratmeter.

Taket på den nya flygeln bildar en stor härlig terrass i anslutning till residensets matsal.

På andra våningen finns även entrén rill residenset och representationsvåningen som i huvudsak ligger på våning tre, medan den fjärde våningen utgör ambassadörens privata bostad.

Det första – och ofta det enda – som allmänheten får se av ambassaden är den yttre delen av viseringskontoret i gatuplanet. Redan i receptionen förmedlas en känsla av svensk stilen och robust design. Klinkergolvet är schackrutigt med oglaserade, oljade plattor från Höganäs. I väntrummet finns två strama skinnsöffor, vars form har hämtat inspiration från den gamla fällbänken. På andra sidan säkerhetsslussen finns av praktiska skäl många centrala

funktionsutrymmen samlade: teknikrum, kopiering och post, vaktmästeri och ett sammanträdesrum. Här finns också ett par mindre kontorsrum samt ett personalrum med pentry.

På nästa våning känns ytorna mer öppna. En centralt belägen hall som breder ut sig direkt då man kommer uppför trappan skapar en naturlig mittpunkt för de många kontorsrum som ligger på plan två. Golvet är oljad parkett och alla väggar är ljusa, men hallens sittgrupp är färgsatt i varmt rött och konsten på väggarna är färgstark svensk konstruktivism.

Även i entrén till representationsvåningen möter besökaren det robust svenska; golvet består av gotländsk kalksten, ett material som går igen i den sparsmakade inredningen i hallen.

Men inne i stora salongen och biblioteket sprakar det till av det sena 1800-talets starka väggfärger. Stora salongen går i solgult och är inredd med hallorröda soffgrupper. Det dominerande inredningsinslaget i salongen är annars den stora mattan på 60 kvadratmeter – ungefär som boytan i en svensk sommarstuga.

Från salongen har man fri sikt in i biblioteket med dess mustigt pistagegröna väggar och lite manligt mörka möblemang, upplättat av bland annat en Josef Frank-klädd fåtölj och en ljus matta framför öppna spisen.

Matsalen förmedlar ett intryck av svensk herrgård, antagligen beroende på att väggarna är ljust duvgråblå och matsalsstolarna klädda i ett tyg som visar vita löv mot blå botten.

Även utomhus har det gjorts en rejäl upprustning. Trädgården var knappt värd namnet när renoveringen påbörjades. I dag vajar ett par späda björkar ovanför en enkel sittgrupp på gården. En liten gräsmatta och en anspråkslös men vacker blomprakt skapar en oas i den stenbebyggda diplomatstaden.

Den verkliga pärlan är dock terrassen som breder ut sig på över 300 kvadratmeter. Ljumma sommarkvällar är det bara att slå upp dörrarna från matsalen och låta mottagningen fortsätta ute på terrassen. Då förutsätter vi att värdfolket har laddat med Djungelolja, för myggplågan i Riga är i klass med den i vårt Norrland.

På gården finns också ett gårdshus som har ersatt ett äldre hus som var i så

Bibliotekets mustigt pistagegröna väggar har hämtat sin inspiration från husets byggnadstid. Interiören lättas upp av den ljusa mattan och det Josef Frank-klädda möblemanget.

I den tidigare vanvårdade trädgården finns nu ett par unga björkar, spirande gräsmattor och en behärskad blomprakt.

Som tak på den nya kontorsflygeln kunde en stor härlig terrass skapas. Den ligger i anslutning till matsalen. Nedanför bortre högra hörnet av terrassen ligger trädgården.

dåligt skick att det inte gick att rädda. I gårdshuset finns tre garage, tekniska utrymmen och förråd.

– Gårdshuset utgör den bästa reserven för utbyggnad, säger Lisbeth Söderhäll. Om kansliet behöver mer utrymme kommer förråden att kunna göras om till kontor.

Pumpura iela 8 byggdes 1883 av den engelskbördige köpmannen Henry Thomas. Handeln var livlig i Riga på den här tiden och många köpmän gjorde sig en rejäl hacka.

– Det var inte ovanligt att de investerade pengarna i hyreshus, berättar professorn i arkitektur, N. N. Krastins. Många av husen i ambassadområdet är typiska fastighetsägarhus. Just detta är ritat av arkitekten Heinrichs Sovs, som själv bodde något kvarter bort i det som i dag är kulturministeriets lokaler.

Stilen betecknar professor Krastins som tidstypiskt eklektisk. Krastins menar att det var en i högsta grad självständig stil, medan vi väl ofta använder

uttrycket för att beskriva en sammansmältning av klassiska stilar. Eller rent av hopplock, om vi är på mer vanvördigt humör. Det var ur eklekticismen som behovet av en helt ny stil växte fram, en som inte tittade i backspegeln utan enbart siktade framåt. Så uppstod art nouveau eller Jugend.

Ett par kvarter från svenska ambassaden i Riga ligger en av världens märkvärdigaste samlingar utpräglade Jugendhus, Alberta iela. Här uppförde arkitekten Eisenstein, far till den berömde ryske filmskaparen, en hel rad hyresfastigheter i flera våningar som än i dag får vilken Jugendbeundrare som helst att falla i trance. Sakta men säkert pågår nu en upprustning av byggnaderna, men även hårt nedslitna är de värda en resa.

Hur länge Henry Thomas bodde i eller hyrde ut Pumpura iela 8 är inte klart, men 1919 flyttade lettiska Krumin och de hyrde under en period ut lokaler till ett franskt läroverk

På 1930-talet används huset bland annat av amerikanska underrättelsetjänsten CIA. Samma år som andra världskriget bröt ut – 1939 – hade Sverige flaggat för att man behövde en ny ambassadbyggnad i stan. Den lettiska regeringen föreslog Pumpura iela 8, men priset var för högt och Sverige tackade nej. Ett år senare var Lettland ockuperat. Det skulle dröja 55 år innan Sverige på nytt hade en ambassad i Riga.

Rykten gör gällande att Nazityskland utnyttjade huset under kriget, men för vilken verksamhet framgår inte. Efter kriget har fastigheten mestadels använts av Lettiska lärarförbundet. Här har förbundet hållit såväl möten som kultursammankomster, filmvisning och medlemsdanser. När dåvarande Byggnadsstyrelsen tog över fastigheten var den förfallen och användes som bil- och cykelverkstad. ■

*Margareta Jonilsson;
Frilansjournalist*